

Chanuka a Menházban

► December 9-én együtt ünnepeltünk a Menházban. Szakcsi Lakatos Béla és Müller Péter Sziámi PIANISSIMO! DUÓ koncertje vidám és megható perceket szerzett a közönségnek.

Teltházas ünnep a Wallenstein Zoltán teremben

Az ünnep hetedik napjának délutánján minden szék megtelt a Menház kultúrtermében. Az 5779-es zsinagógai esztendő chanukáját együtt ünnepelték a komáromi közösség tagjai és szimpatizánsaink. Többen érkeztek a régió más településéről is Pozsonytól Tatabányáig.

Paszternák Tamás programkoordinátor köszöntötte a megjelenteket, köztük Keszegh Béla újonnan megválasztott polgármestert és a városi képviselőtestület jelenlévő tagjait.

Szakcsi Lakatos Béla és Müller Péter Sziámi PIANISSIMO! DUÓ koncertje vidám és megható perceket szerzett a közönségnek. A komáromi származású Seress Rezső és más szerzők dalai elbűvölték a megjelenteket. A koncert alatt Paszternák-Szendy Barbara és Paszternák András gyermekprogramokkal, chanukai trendelizéssel, fejtörőkkel várta a legkisebbeket az iroda előterében. Külön köszönjük Deák Andreának a koncert megszervezésében nyújtott segítségét.

A nyolcadik gyertyát Radnóti Zoltán főrabbi és a 70. születésnapját ünneplő elnökünk, Pasternák Antal gyújtotta meg, miután meghallgattuk budapesti vendégünk tanítását az ünnepről, hagyományainkról. A jelenlévőket kóser szendvicsek, tradicionális fánk és a szülinapi torta várta.

Köszönet mindazoknak, akik a program előkészítésében és lebonyolításában közreműködtek. A program a Kisebbségi és Kulturális Alap, a Bethlen Gábor Alapkezelő és Komárom Városa támogatásával valósult meg. ◀

Szerkesztői gondolatok

Paszternák Antal, a Komáromi Zsidó Hitközség elnökének 70. születésnapjára:

PASZTERNÁK
ANDRÁS

„A napokban a Facebookon egy ismerősöm megosztott egy képet arról, hogy apukájának a 70. születésnapját ünneplik. Az nem lehet, hogy pár nap, s a mi apukánk is betölti ezt a kort! Mikor volt 50 vagy 60 éves? Így nem repülhet az idő?! Keresem az emléképeket a kerek évfordulókról.

Annyi emlék, meghatározó pillanatok tör elő hirtelen. Történetek az – általunk már sosem látott – Tolnai utcából, a pesti nyaralásokról, nagypapáról. Felidézhetném az iskolás évek sztorijait, a Gimnáziumban vagy a libereci főiskolán eltöltött éveket.

Nosztagliázhatnék a tanyi len- és kenderfeldolgozó üzembről, a pozdorja gyár jellegzetes illatáról, a Priemkós munkaruha, ágynemű és farmerhegyekről. A Patex butikról, majd a bálás használtruha kereskedésről. A sok tízezer ágyneműnek felszabott anyagról a Boleróban.

S ha már Menház, nem mehetünk el szótlánul a hitközség életének szervezésében eltöltött közel 30 év mellett sem, a megannyi megvalósított projekt, kulturális és vallási program mellett. A hagyományok őrzése, a tradíciók átadása mindig fontos volt számodra, s így van ez napjainkban is.

Ma összegyűltünk itt, hogy a 70. születésnapodon köszöntsünk. Rokonok, barátok körében mondjuk, bis 120! Teljenek a jól megérdemelt nyugdíjas évek egészségben, sok színes közösségi és kulturális programmal, nagy szeretetben anyuval!◀

Közösségi mozaik – kép(ek) a hitközség múltjából –

► Csoportkép a nagymegyeri kultúrház (az egykori zsinagóga épületének helyén épült) oldalán elhelyezett emléktáblánál a 2000-es évek első felében. A helyi középiskolában, a Komáromi Zsidó Hitközség önkéntesei által tartott interaktív emléknappal közösen emlékeztünk az zsidó közösségre Varga László tanár úr vezetésével. Az oktatási intézménnyel hosszú évek óta működünk együtt. A tanulók számos alkalommal felkeresték már a komáromi zsinagógát is.

Kérjük a támogatását!

Kedves Olvasónk! Kérjük, lehetősége szerint támogassa a Komáromi Zsidó Hitközség programjait, a HH megjelenését, épületeink, temetőnk felújítását.

Belföldi átutalás Szlovákiából:

26384962/0900 – Slovenská sporiteľňa vagy

10103804/5200 – OTP Slovakia

Nemzetközi átutalás külföldről:

Cím: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovakia

IBAN: SK0609000000000026384962 SWIFT: GIBASKBX

Bakunk címe: Slovenská sporiteľňa, Palatínova 33, 94501 Komárno

vagy

IBAN: SK5252000000000010103804 SWIFT: OTPVSKBX

Bankunk címe: OTP Slovakia, Záhradnícka 10, 94501 Komárno

Hitközségi Híradó – a Komáromi Zsidó Hitközség lapja, alapítva 5756-ban (1996), **főszerkesztő:** Paszternák Tamás (tamas.paszternak@menhaz.sk), Paszternák András (andras.paszternak@menhaz.sk), **munkatársak:** Haas Judit, Mgr. Piczek Ferenc, **tördelőszerkesztő:** Saláth Richárd, **olvasószerkesztő:** Vadász Magda (Budapest), Paszternákné Kertész Zsuzsanna (Komárom), Katarína Potoková (Nitra), **nyomatás:** Nec-arte Kft., Komárom, a **KZSH címe:** Židovská náboženská obec, Eötvösa 15, 945 01 Komárno, Slovakia, tel.: 00421/35/7731-224, e-mail: kile@menhaz.sk, tel./fax: 00421/35/7725-355. **Regisztrációs szám:** EV 3424/09. **ISSN** 1337-091x. **IČO:** 34073400. Alapítva 5756-ban. **Lapunk Önnek készült, kérjük ne dobja el!**

Faliújság rövid hírek

A KZSH-t, a HH-t és a Shalom klubot támogatták: Bakonyi István (Budapest), Himmler György (Párkány), Jakabovits Dezső (Győr), Katolischer Akademiker/innenverband der Erzdiözese Wien és anonimitásukat kérő adományozók. Köszönjük!

A KZSH irodája december 27-én és 28-án zárva tart. Január 2-től ismét várunk mindenkit!

A Komáromi Városi Képviselőtestület alakuló ülésén Pasternák Antal hitközségi elnök is a meghívottak között volt.

A JHF-Holland Zsidó Humanitárius Alap 2019-ben is támogatja közösségüket. Köszönjük!

Támogatóink / naši sponzori:

Megvalósult a Magyar Kormány támogatásával

„Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín“

Ábrahám Vera: Szeged zsidó temetői

L. JUHÁSZ ILONA

Az egykori nagy létszámú szegedi zsidó közösséghez többek között olyan két híres tudós rabbi neve is kötődik, mint Löw Lipóté és fiáé, Löw Immanuel. Löw Immanuel egyebek mellett fontos néprajzi tanulmányokat is hátrahagyott az utókornak, amelyek kötetben összegyűjtve hosszú ideig, sajnos, csak német nyelven voltak hozzáférhetőek.

A Szegedi Egyetem Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszékének köszönhetően azonban végre megjelent a magyar fordítása is. Löw Immanuel Kétszáz beszéd 1918–1939 címmel, a Szegedi Zsidó Hitközség kiadásában 1939-ben megjelent kötetében az általa írt sírverseket is közölte. Ezeket a sírverseket Ábrahám Vera elemezte, és a közelmúltban ő vállalkozott a szegedi zsidó temetők komplex feltérképezésére, valamennyi sír és síremlék dokumentálására és rendszerezésére. Ennek az óriási munkának az eredményeként született meg a most bemutatásra kerülő munka, ami nem előzmények nélküli, hiszen a szerző a szegedi temetőkön túl korábban már más települések zsidó temetőiben is végzett hasonló kutatásokat. A lengyeltői zsidó temetőben végzett kutatásainak eredményeit önálló kötetben foglalta össze.

E legújabb kötet első fejezetében a szegedi zsidó közösség történetét tárgyalja a szerző. Itt egyebek közt megtudható, hogy a szegedi zsidó közösség tagjainak létszáma 1920-ban volt a legmagasabb (6954), 1941-ben pedig 4161 személy alkotta a hitközséget. A holokauszt után a szegedi zsidók tagjainak száma jelentősen lecsökkent, a túlélők közül pedig sokan kivándoroltak. A holokauszt utáni években sikerült újjászervezni a hitközség társadalmi és vallási életét. Ez annak köszönhető, hogy az egyik, Szegedről indított, 2400 főt szállító szerelvény úticélja nem a haláltábor, Auschwitz, hanem az ausztriai Strasshof volt, ahol legmagasabb volt a túlélők aránya (75%). Innen 1500 szegedi deportált tért vissza, de közülük is többen rövidesen a kivándorlást választották. A Szegedi Zsidó Hitközséget 1947-ben 2552 személy alkotta, 1950-ben 1300 volt a becsült lélekszám, napjainkban pedig kb. 300 lelket számlál.

A Szent Egyelet, a Chevra Kadisa küldé-

tésének, tevékenységének és története bemutatásának is külön fejezetet szánt a szerző. Ez az egyelet jelentős szerepet töltött be a zsidó közösségek életében. Azon túl, hogy karitatív tevékenységet is végeztek az egyelet tagjai, elsődleges feladatuk a kegyelethez kötődő feladatok ellátása volt (haldoklás, a halál körüli teendők, temetés), illetve egyebek közt a temetőgondozás is.

A Szegedi Zsidó Hitközség több mint 230 éves megalakulása óta három temetőt használt. A régi temetőbe a kezdetektől 1831-ig temetkeztek, s az eddigi ismeretek szerint 38 éves létezése során 437 személyt temettek ide. A kolerajárvány miatt azonban a többi szegedi temetővel együtt ezt is bezárták, s a vallási közösségek számára a város vezetése új területeket jelölt ki temetkezési helyként. Később a régi temető az urbanizáció áldozatává vált, az itt található sírköveket a zsidó közösség elszállította, az itt eltemetetteket is exhumálták s az új temetőben hantolták el őket.

Az árvízi zsidó temetőt az 1897-es nagy szegedi árvíz idején hozták létre Újszegeden, mivel az 1831-ben létrehozott új temetőben hónapokig nem volt lehetséges a temetés, ugyanis ennek nagy része víz alá került. A hatóságok a városi keresztény temető délnyugati részét jelölték ki átmeneti temetkezési helyként a zsidók számára. Később az itt eltemetettek földi maradványai is az új temetőbe kerültek.

A szerző külön fejezetekben tárgyalja a halálhoz és temetkezéshez kapcsolódó szokásokat (foglalkozás a halottal temetés előtt – elhantolás, gyász, sírlátogatás, sírgondozás, növényzet, karbantartási munkák), s bemutatja a temető területén álló építményeket is. A síremlékeket, valamint azok feliratait és az ezeken előforduló ábrázolásokat tárgyaló fejezetben egyebek között a közismert szimbólumok mellett bemutatja a ke-

vésbé ismerteket és szokatlanokat is, mint például az emberábrázolásokat, illetve egy fényképes síremlékeket is, bizonyítva ezzel, hogy bár a zsidó vallásban közismerten tiltják az emberábrázolásokat a síremléken, ennek ellenére mégis előfordulnak ilyenek. (Megjegyzem, hogy emberábrázolásokra más települések zsidó temetőiben is van példa, a fényképes sírok már a 20. század elején megjelentek. Saját kutatásaim során több zsidó temetőben jómagam is talákoztam fényképes sírokkal).

A szerző külön fejezetet szentelt a két jelentős tudós szegedi főrabbi, Löw Lipót és Löw Immanuel temetésének, illetve ez utóbbi főrabbi újratemetéséről is szó van. Löw Immanuel a Szegedről induló harmadik deportáló vonatban szállították már beteg és vakon. Néhányan próbálták őt megmenteni, Budapesten a vagonból az Aréna úti gyűjtőtáborba vitték, ahol már sajnos, nem tudták megmenteni az életét. A 90 éves híres tudóst és főrabbit Budapesten temették el, újratemetésére 1947-ben került sor Szegeden. A szerző bemutatja a háborús emlékjeleket, illetve a holokauszt áldozatai emlékművét is.

Több mint 500 oldalas kötet majdnem 400 oldalnyi anyagát a temetői névmutató teszi ki, amelyben a szerző alfabetikus sorrendben közli az elhunytak nevét, a síremlékük pontos helyét (parcella-sorsír) és haláluk évét. A nevekhez kapcsolódó bejegyzésben a születési dátum, hely, foglalkozás stb. szerepel. Sok elhunyt esetében csak az „ismeretlen” bejegyzés fordul elő, mivel ma már nem lehetett megállapítani személyazonosságukat. A temetőben közel 14 000 sírhelyet tartanak nyilván, azonban ezeknek csak kis töredékét látogatják már.

A kötet végén található szómagyarázatok és a kötet névmutatója sokat segít a tájékozódásban. A Függelékében pedig több fontos dokumentum található, egyebek közt az új temető 1887-ben készült rajza a szertartási épülettel együtt.

(Szeged: k. n. Szegedi Zsidó Hitközség, 2016, 531 p.) ◀

A mocsai zsidóság nyomában Beszélgetés Szűcs Józseffel

Tatabányán születtem 1978-ban. A helyi közgazdasági szakközépiskolában érettségiztem, majd ezt követően négy éven át (1997–2001) dolgoztam a Járszai Mari Színházban. Pedagógiai pályámat képesítés nélkül kezdtem el, huszonegy évesen, később az Apor Vilmos Katolikus Főiskolán szociálpedagógus, a Miskolci Egyetemen gyermekvédelmi pszicho-patrónus, majd az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai karán dráma- és színházanímátor diplomát szereztem.

Jelenleg a Mocsai Arany János Általános Iskolában dolgozom, valamint lakhelyem, Almásfüzitő művelődési házában mint gyermek- és ifjúsági csoportvezető.

A zsidóság iránti érdeklődésem középiskolás koromban kezdődött. Először kizárólag a holokausztra koncentráltam, később merültem csak el a vallás, a közösség történetében. A témával foglalkozó továbbképzések rendszeres résztvevője vagyok, ezek közül legjelentősebb a jeruzsálemi Yad Vashem Intézet képzése volt, melyen 2008-ban vehettem részt. Jelenleg a Holokauszt Emlékközpont „Füstbe szállt életek” című távoktatását végzem.

Pedagógusként vallom, hogy Auschwitz-Birkenaut életében egyszer mindenkinél látnia kell, ennek jegyében több mint tizenöt (gyermek- és felnőtt) csoportot szerveztem vagy kísértem már az emlékhelyre.

Kérjük, mutassa be olvasóinknak a mocsai zsidóság múltjának legfontosabb állomásait.

Mocsán az 1840-es években jelentek meg a zsidók, valószínűleg az 1840. évi XXIX. törvénycikk kínálta letelepedési lehetőséggel élve. Az első igazolható mocsai születések (természetesen az izraelita valóság köréből) 1844-re és 1846-ra datálhatók.

A helyi közösség soha nem volt nagy létszámú, a lakosságnak átlagosan nagyjából 1%-át tették ki, jelentőségük mégis elvitathatatlan. Ők bonyolították a helyi kereskedelmet (már az 1869-es népszámlálás adatai nyolc zsidó szatócsot említenek), de aktív tagjai voltak a település politikai és sportéletének, ott voltak az iparosok társaságában, az önkéntes tűzoltók soraiban is. 1932-ig a Klein család tagjai látták el a postamesteri tisztséget.

A helyi zsidó temetőt az 1890-es évek elején létesíthették, ezt támasztja alá a halotti anyakönyvek adta azon tény, hogy

1892-ig szinte kizárólag Tatán temetkeztek, ezt követően helyezték csak halottaikat mocsai földbe. A temetőt az 1970-es években számolták fel, helyén ma víztorony áll. A sírkövek sorsa ismeretlen.

A mocsai zsidó lakosságot 1944. május 27. előtt gettósították (az Új Komárom Megyei Hírlap egy cikke alapján tudunk erre a dátumra következtetni). Kisbérre kerültek, ahonnan június 10-én hozták át őket a komáromi Monostori Erődbe. Sorsuk innen-től osztozik a környék zsidóságának sorsában. A június 13-i és 16-i két transzporttal kerültek Auschwitzba.

Mocsa vonatkozásában harminchárom holokauszt áldozatot sikerült felkutatnom az 1948-ban átadott hősi emlékművön csupán tizenhatuk neve szerepel, (ezek egy része sajnos hibásan van írva), de tizenhat túlélőről is tudunk, közülük tizennégyen a pesti gettóban vészelték át a háborút.

Az utolsó mocsai zsidó 1947-ben hagyta el a települést, ő családotul Palesztinába vándorolt ki. Egy asszony maradt még, a helyi református lelkész felesége, de ő már 1932-ben kikeresztelkedett. Lánya ma is él, s kutatásomban rengeteg segítséget nyújtott.

Hogyan kezdett a kutatásba? Mi motiválta?

Nem kutatásnak indult, csupán érdeklődésnek. Budapesten vettem részt egy továbbképzésen 2017 nyarán, amikor feléledt bennem a kíváncsiság a mocsai zsidó lakosság iránt. A helyi művelődési ház vezetőjét kértem meg, adjon nekem anyagot róluk, bármit, ami fellelhető. Kiderült, gyakorlatilag semmi nincs. Két helytörténeti kötet készült az elmúlt harminc évben, mindkettő csupán említés szintjén emlékezik meg róluk, akkor sem feltétlenül zsidó mivoltukból kifolyólag. Kutatni kezdtem hát, a magam hozzá nem értésével.

A Yad Vashem Intézet online elérhető

nyilvántartásával kezdtem, a helyi anyakönyvekkel folytattam, végül könyvtárakban, majd a zsidó és a megyei levéltárban kötöttem ki. Rengeteg segítség és támogatás érkezett a budapesti Holokauszt Emlékközponttól is, sőt kis segítséggel leszámazottak nyomára bukkantam. Így állt össze lassan az anyag.

Ettől a ponttól már nem volt kérdéses, rendszereznem kell az információkat, s elérhetővé tenni mások részére is. Mocsa, az ország, a magyar zsidóság történetének feltáratlan területére leltem.

Hogy mi motivált? Két dolog is. Az egyik, hogy kiegészítésre kerülhessen az emléktábla, hogy felkerüljön rá mind a harminchárom áldozat neve (erre egyelőre csak ígéretet kaptam). A másik, hogy legalább egy mondatnyi emléket állítsak a Mocsán valaha élt zsidó közösség valamennyi tagjának.

Nemrég egy sikeres konferenciát is szervezett. Kérem, mutassa be ezt a rendezvényt olvasóinknak.

Hűlt helyek címmel 2018. szeptember 28-án került megrendezésre Kocson egy konferencia, mely a Komárom-Esztergom megyei zsidóság eddig ismert történetét volt hivatva bemutatni. Az előzményekről röviden. A mocsai könyv megjelenését követően merült fel annak ötlete, hogy folytassuk a kutatást, tárjuk fel a szomszédos település, Kocs zsidóságának nyomait is.

(Folytatás a következő oldalon.)

Vastapsot kapott a komáromi GIMISZ

ZSUZSANNA
KRÁLIK

A komáromi Selye János Gimnázium GIMISZ Diákszínpada már eddig is több emlékezetes előadással örvendeztette meg a színházkedvelőket. Idén a csapat a 20. század első évtizedében játszódó Stein–Bock–Harnick Hegedűs a háztetőn című musicallel állt a Városi Művelődési Központ közönsége elé.

A bemutató rendhagyó módon kezdődött. A 25 éves GIMISZ előadását Bajkai Csengel Mónika rendezésében Kiss Péntek József, a GIMISZ alapítója, felejthetetlen rendezője emlékének szentelték. Andruskó Imre, a Selye János Gimnázium igazgatója megnyitó ünnepi beszédében Hizsnyai Gézától idézett Kiss Péntek József életéről, munkásságáról. Megemlítette, hogy gimnáziumunk tavasszal egy emlékműsorral szeretne tisztelni emlékének.

A 20. század első évtizedében játszódó történet egy ukrainai, zsidók és oroszok lakta faluban, Anatevkán játszódik. A főszereplő, Tevje (Csóka Dávid), a szegény tejesember és asszonya, Golde (Bukovszky Orsolya) tradicionális világot képviselnek, amelyben a férfi, az apa szava a döntő, s az értékrendet e hagyományos családesháza, a zsidó közösség és vallás előírásai határozzák meg. Chagall, a világhírű festőművész álmodta meg

a szakállas hegedűs figuráját (Nagy Csomor István), aki egy kis falu házai fölé emelkedve muzsikálja el közössége álmait, szenvedéseit, megaláztatásait és teremt átjárást ég és föld között. A hegedűs a háztetőn produkciójának különlegessége többek közt, hogy élő zenekar közreműködik a darabban Kulin Eduard vezetésével. A zenekar tagjai közt két volt gimnazistánk is játszik. A nyitány Lakatos Róbert brácsaművész feldolgozása, A szól a kaka... magyarországi gyűjtésből született.

Bátran kijelenthetem, a Hegedűs a háztetőn az elmúlt évek egyik legsikeresebb előadása. Negyedikeink szívvel-lélekkel játszanak megismertette a zsidó hagyományokat. Csóka Dávid főszereplésével mind-mind hozzátesznek játékkal, és ami a lényeg, látszik és érezhető, mennyire jól érzik magukat a színpadon. Az előadás a Kisebbségi Kulturális Alap, Komárom Város, a Selye János Gimnázium mellett működő Király püspök Alapítvány, a Városi Művelődési Központ, a komáromi Zsidó Hitközség és Nyitra Megye Önkormányzata anyagi támogatásával valósult meg. Külön köszönet illeti Paszternák Antalt, a komáromi Zsidó Hitközség elnökét, aki autentikus tárgyakkal és sok mással támogatta a musicalt. Nem utolsósorban szívből gratulálok minden szereplőnek, a rendező-dramaturgnak, Bajkai Csengel Mónikának, a koreográfusnak, Pavlovič Petrának, a korrepetitornak, Pálincás Andrásy Zsuzsannának és természetesen a zenekarnak. ◀

(Folytatás az előző oldalról.)

S ha már belefogunk, keressünk nagyobb fát a fejszénknak. Szegedi Sándor barátommal fogtunk össze és jártuk végig a valamikori Gesztési járás településeinek polgármestereit, s ajánlottuk fel a helyi kutatást, valamint egy kiadvány összeállítását. Ennek a munkának az első állomása volt a konferencia.

Megpróbáltunk összegzést adni eddigi ismereteinkről, s ehhez olyan embereket sikerült megnyernünk, mint ifj. Gyüsi László, a József Attila Megyei Könyvtár igazgatóhelyettese, Bányai Viktória, az MTA TK Kisebbségkutató Intézetétől, dr. Csapody Tamás, a Semmelweis Egyetem Maga-tartástudományi Intézetétől, Szamadó Emese a komáromi Klapka Múzeum igazgatója és Mátraházi Ferenc történelemtanár. Meg kell említenem természetesen Kocs Község Önkormányzatát, a Holokauszt Emlékközpontot és a Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzatot is, kiknek támogatása nélkül rendezvényünk nem valósulhatott volna meg. Köszönettel tartozom továbbá Petrosényi Eszter színművésznőnek is, aki egy vers erejéig szintén vállalta a közreműködést.

A konferencia a kezdetektől tekintette át a megyei zsidóság történetét. Egy rövid történeti áttekintést követően az 1840. évi XXIX. törvénycikkéről, illetve annak társadalom- és gazdaságtörténeti hatásairól hallhattunk, majd a Bortól Zundorfig tartó halálmenetekről, a komáromi holokauszt sorsokról, illetve a megye zsidóságának háborút követő sorsáról. Röviden aztán én beszéltem végzett, folyamatban lévő és tervezett kutatásainkról.

A komáromi születésű, de jelenleg Svájcban élő Scheiner Péter filmrendező, bár személyesen sajnos nem tudott részt venni rendezvényünkön, a Komáromi Zsidó Hitközségről szóló Naiv álmok? című filmjét ajánlotta fel, melyet le is vetítettünk.

A konferenciát műhelymunka követte, melynek célja egy olyan „hálózat” létrehozása volt, amely a helyi (településenkénti) kutatásokban lesz majd segítségünkre.

Milyen tervei vannak a jövőben e témában?

Mint azt fentebb már említettem, jelenleg Kocs község zsidóságának kutatása van folyamatban. Ehhez kapcsolatosan egy oktatási program megvalósítását is tervezük, valamint egy emléktábla, vagy fal ki-

alakítását. A következő hónapok egészen biztosan erről szólnak majd.

Október közepén Nagyigmánd képviselő-testülete is megszavazta a helyi kutatás a kiadvány támogatását, úgyhogy hamarosan az ottani közösség nyomait kezdhetjük majd el feltárni.

Egy valaminek még fontos, hogy hangsúlyt adjak. Ezek a kiadványok – a mocsai, s a soron következőek – nem holokauszt könyvek. A településeken élt zsidó közösségek teljes történetét kívánjuk feldolgozni, hiszen nem csak haláluk, tragédiájuk fontos, hanem az életük is, a nyomaik, az emléküik, a jövőjük, mert vannak, mert lehetnek még...

Szeptemberben Kehila díjban részesült. Hogy fogadta az elismerést?

Óriási meglepetés volt számomra a díj. Hatalmas megtiszteltetés és egyben megerősítés annak, hogy az utat, amin elindultam, folytatnom kell. Ha nem félnék annyira a szentimentalizmus bélyegétől, azt mondanám, küldetésem lett ez a munka. Tudom, hogy gyakorlatilag a lehetetlenre vállalkoztam, de csinálom, mert meg kell lennie. ◀

PT

BALOGH
ISTVÁN

Jom Kippur – Balogh István beszéde a komáromi zsinagógában

Hölgyeim és Uraim! Tisztelettel és szeretettel köszöntöm önöket Kol Nidré estjén!

Jom kipur, az engesztelés napja, tisri hónap 10. napja, a Ros hájánával kezdődő tíz napos bűnbánati időszak lezárása és csúcspontja. Az elmúlt hetek elmélyedése, a bocsánatkérések után ez az utolsó alkalom a bűnbánatra mielőtt az ég kapui bezárulnak.

Ros hájánakor utaltam arra, előfordulhat, hogy időnként azt tapasztaljuk, mintha az élet nem igazolná vissza igyekeztünket. Az istenfélelem és a tisztességes élet nem mindig nyeri el jutalmát és nem mindig találjuk meg a prófétai látomásokban megjelenő tökéletes és biztonságos utat, amin csak végig kellene mennünk.

Ez azonban nem csak a modern kor emberének a tapasztalata, hanem egyidős dilemma magával a gondolkodó-kétkedő emberiséggel. Szentírásunk egyik monumentális kötetében, Jób könyvében ugyancsak erről olvashatunk. Eképpen indul a történet:

„*Volt Uc földjén egy Jób nevű férfi. Feddhetetlen, derék ember volt, félte az I.tent és kerülte a rosszat.*”

Jób könyve a Héber Szentírás harmadik nagy egységében, a Szentíratok között található, a zsidó bölcsességi irodalom kiemelkedő alkotása. Címét a főszereplő Jób-ról kapta, aki hűségesen szolgál Istennek, igaz ember, boldogságban és gazdagságban él. A történet ezt követően az égi szférákba vezet, ahol a Szátán, a Vádló az Ö.válót provokálva azt állítja, hogy Jób hűsége csak a jólétben valódi, ezért I.ten megengedi, hogy próbára tegye őt.

Jób elveszti vagyonát, gyermekei meghalnak, majd fekélyes betegség tör rá,

azonban mindebbe belenyugodva továbbra is kitart I.ten mellett. Ekkor hangzanak el univerzálissá vált szavai:

„*Az Ö.v. adta, az Ö.v. elvette, legyen áldott a neve!*” (Jób 1,21).

A magányossá vált, sebeitől szenvedő Jób három barátja látogatja meg, akik azt állítják, hogy bűnei miatt szenved, mert minden szenvedés valamilyen bűn büntetése. Ő azonban ezt nem fogadja el. Bár tudja, hogy nem büntelen, de tagadja, hogy vétkei és szörnyű állapota arányban állnának egymással. Ekkor színre lép a negyedik barát, aki szerint az Ö.v. a szenvedéssel az embert nevelni akarja. Hamarosan maga az Ö.v. is megszólal, aki ugyan a válaszadást visszautasítja, mert az embernek nincs joga megítélni Teremtőjét, de felvonultatja Jób előtt a teremtés csodáit: rendjét és tökéletességét, mondván: ha az ember a természet összefüggéseit sem képes teljességgel megismerni, akkor hogyan fejthetné meg az emberi lét nagy kérdéseit? Jób elfogadja ezt, és meghajol I.ten előtt, aki visszaadja egészségét, gyermekeket ad neki, egykori vagyonát pedig megkétszerezi.

Ezzel a történettel a mű azokra a kérdésekre keresi a választ, hogy miért szenved az igaz, és miért élhet jól a bűnös? Honnan ered a sok szenvedés és összeegyeztethetőség az igazságtalanság I.ten léteivel? A babiloni fogság utáni korban keletkezett Jób könyvének főhőse átvitt értelemben terheket méltósággal viselő ember példaképe.

A történetben elhangzik egy kulcsmondat is kérdés formájában:

„*Ha a jót elfogadjuk Isten kezéből, miért nem fogadnánk el a rosszat is?*”

A történethez kapcsolódóan azonnal eszünkbe juthat a Jób lázadása című 1983-ban bemutatott filmdráma, melynek gondolati alapjául Jób könyve szolgál. Gyön-

gyössy Imre filmje a második világháború időszakáról szól. Az idősödő zsidó házaspár, Jób és felesége Róza, egy Tisza menti kis faluban élnek az 1940-es évek elején. Hét gyermeküket korán elvesztették, örökös nélkül maradtak. Jób megérzi a közeledő veszélyt, nem tudja, mennyi ideje van hátra, de úgy dönt, a maga eszközeivel és lehetőségeihez mérten szembeszáll a felettes hatalmakkal. A hatóságok lefizetésével, a dokumentumok visszadatálásának segítségével örökre fogadják az árva keresztény kisfiút, Lackót. Úgy akarnak tekinteni a fiúra, mint a saját gyermekükre, és szeretnék ráhagyni mindazt, amit életük során felépítettek. Idejük azonban gyorsabban lelelik, mint várták, alig egy évvel később a falusi zsidókkal együtt Jóbót és Rózát is deportálják. Mielőtt ez megtörténik, az elkövetkezők teljes tudatában a kisfiút és elrejtett értékeiket korábbi cselédeikre bízzák azzal az ígérettel, hogy azok gondját viselik a gyermeknek, míg fel nő.

Azáltal, hogy Jób és felesége örökbe fogadják Lackót, az életbe vetett bizalmuk, optimizmusuk fejeződik ki, így dacolnak a természeti és történelmi végzettel. A természettel azért, mert a fiatalon elhunyt gyerekeik után mégis utódot nevelnek, a történelmivel pedig azért, mert keresztény kisfiút választanak, akire vagyonuk, javaik mellett erkölcsi tartásukat, tisztességüket, szeretetüket hagyhatják, s akiben ilyen módon az ő elhurcolásuk ellenére is folytatódik az élet.

A bibliai Jób egy nagyszabású, patriarchai személyiség, az I.ten akarata való belenyugvás szimbóluma. A filmbéli Jób ezzel szemben egy egyszerű falusi zsidó a második világháború idején, aki nem nyugszik bele I.ten akarataiba. Küzdelmével azonban nem az I.ten ellen, hanem az élet és az emberi értékek mellett száll harcba. Mindketten örök emberi karakterek, amelyek kortól, időtől függetlenül példázják az ember útkeresését, a mi útkeresésünket a világban.

Jom kipurkor, a megtérés napján, amikor az elmúlt évet tesszük mérlegre és az eljövendő tőprengünk, azt kívánom, hogy mindenki találja meg azt az utat, amelyen az ég kapuinak bezárulása után könnyű lélekkel haladhat tovább.

Köszönöm, hogy meghallgattak. ◀

PASZTERNÁK
ANDRÁS

Kék-fehér hétköznapok

78. fejezet: A Tábor-hegyi Napfény íze

(2012. május 29.)

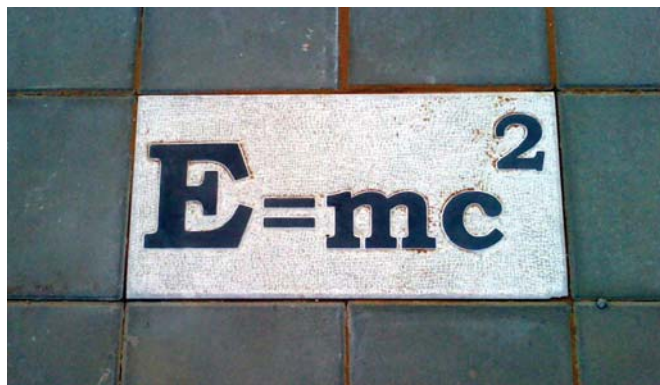
A mai történet másfél-két éve kezdődött. Meghívást kaptam egy a JDC által szervezett hétvégi ötletelésre Telkibe. A projektindító háromnapos összejövetelt egy izraeli Open space* szakértő koordinálta. Ki gondolt akkor, ott, a Pest melletti település szállodájában arra, hogy egyszer mindennek még köze lesz a nanotechnológiához, kutatáshoz...

Ma reggel Herzliyara indult a busz az egyetem elől, egy új virtuális intézet, kutatói kezdeményezés alakuló konferenciájára. Amikor a nap moderátora a mikrofonhoz lépett, azonnal bevillant, én ezt az embert személyesen ismerem. Hosszú percekbe, negyed-órakba telt, mire elő tudtam csalogatni, mikor, s hol találkoztunk. Először valamelyik szarvasi képzésre gondoltam, talán Berlinben vagy Londonban. Majd megjelent egy pillanatkép előttem, ülök a Bálint Házban, várok arra, hogy elinduljunk, s megjelenik ugyan-ez az alak kis csomagjával az ajtóban. Hát nem hihetetlen? Ott oksodsz Telkiben közösségszervezés témakörben, s rá pár évre egy tudományos fórumon, az izraeli Herzliyán találkozol ugyanazzal az oktatóval. Ilyen nincs, vagy mégis... Az már csak plusz volt, hogy pár csehországi vendég-kutatóval még szlovák nyelvtudásomat is kamatoztathattam.

(2012. május 30.)

Amikor négy óra felé elindultam, hogy beszerezsem az ebéde-met, munkások hadát láttam "nanopalota" előtt. Egy-egy utca-követ szedtek fel a Tel-Aviv felé eső bejárat közelében. Most készült el az épület előtti park, min dolgozhatnak megint? – kérdeztem magamtól miközben még élt bennem a remény, hogy maradt a tonhalas szendvicsből a kávézóban. Ennyi idő után ez az egyetlen, amelyet képes vagyok elfogyasztani a szűkre szabott kínálatból. Szerencsém volt, ott árválkodott az utolsó a hűtőben.

Hazatérőben szembesülhettem az elkészült tudományos-művészi alkotással. Botlókövek díszítik mostantól a nanotechnológiai triplex előtti teret. A 10^{-9} -t még értettem, de a mg-nál már egy kicsit elbizonytalanodtam.

Ha már az időről volt szó az előbb, következzen egy szolgálati közlemény:

Eredeti terveim szerint holnap reggel tértem volna vissza Magyarországra, s pénteken már a 91-es BKV buszra cseréltem volna a DAN 61-esét. További közleményig a Posztdok Napló változatlanul folytatódik!

(2012. június 2.)

Egy hete, szombat reggel Ashkelonban ültem a rokonok mese-szép kertjében. Néztem a virágokat, a lapos majomkenyér-fát, a hatalmasra nőtt fenyőt... Minden olyan gyönyörű volt, a Szombat varázsát csak egy-két, az úton elsuhanó autó törte meg. A béke szigete, gondoltam magamban, megfelelően egy pillanatra a Közel-Kelet valós helyzetéről. A kaktusz virágait látva gyakran elhalványulnak a szűrös tüskék.

Tegnap reggel újra felizzottak a kedélyek Dél-Izraelben: behatolás Gázából, katonahalál, egy-két rakéta, válaszcsepás... Dél-utánra aztán újabb csend, napsütés, tengerpart... Nem tudom lehet-e, s szeretnék-e így élni. Annyi minden jöhet amúgy is, bal-eset, betegség, természeti csapás, s akkor még azon is aggódni, mikor lőnek, robbantanak nálunk a szomszédok...

Tragikusan szomorú. A kilátástalan helyzetben erősen fakuló kék-fehér álomképeket kompenzálendő, este megnéztem a YouTube-on a Napfény ízét, emlékeztetve önmagam, a világ más, általam szeretett pontjain sem (volt?) mindig jobb és könnyebb az élet.

Az ember gyakran kerül döntéshelyzetekbe – amit én még így 31 évesen is – elég nehezen viselek. Amikor a múlt hétvégén Savuot ünnepén, kedves ismerőseimmel Kfar Tavorba utaztunk, a Tábor-hegy tövében úgy éreztem, jól döntöttem, hogy engedve a felkérésnek, maradtam. Nem mindennap járhat bibliai tájakon az ember... Tegnap reggel, tervezett budapesti munkába állásom napján, olvasva és látva a újabb véres híreket, egy nanonyit alábbhagyott a lelkesedés.

A Szentföldön sincsenek csodák, egyszer lent, egyszer fent... hírekben, kutatásban, magánéletben, pont úgy, mint a világ más szeleteiben. ◀

FOLYTATJUK

DR. ORNA
MONDSCHHEIN

Löwinger Mancsi szakácskönyvéből Téli ünnepek

Hanuka után sokan gondolják, hogy végre ki lehet pihenni a fánkokat és egy kis nyugalom jön a következő ünnepig. Valójában még egy kis ünnep rejtőzik a naptárban Hanuka és Purim között, egy ünnep, amelynek a napokban új jelentése van helyi a világi értelemben is. Ez a Tú Bisvát, illetve a Svát hónap tizenötödik napja, amely a fák ünnepe.

Sajnos az utolsó évben a gázai-övezeti települések sokat szenvedtek a terrorcselekmények miatt. A terroristák levegőbe engedtek ballonokat, amelyekhez hozzá voltak kötve robbanóanyagok, ezek borzasztó nagy károkat csináltak a mezőkön és az ültetvényeken. Nem csak a ballonok, hanem sárkányok és drónok is erdőtüzeket idéztek elő, voltak napok, mikor a tűzoltóknak nagyon nehéz munkájuk volt a tűz elleni küzdelemben. Aki ismeri, az izraeli természetet, tudja, hogy az ország déli része száraz, majdnem sivatagi terület, ahol kevés a téli csapadék és az ottani falvak meg kibucok csodát teremtetek és a száraz sivatagi területet átvarázsolták gyönyörű virágzó területekké. Ott növekszik a gabona, citrus gyümölcsök, a zöldségek és gyapot. Ezek mind nagy veszélyben voltak, sok termés el is veszett. Azonkívül minden tavasszal megtartották a híres pipacsfesztivált, mikor Tu Bisvát és Purim között a területet beborítják a gyönyörű piros pipacsok. Az ország közeli és távoli részeiből jönnek a látogatók, ilyenkor az egész övezet ünnepli a természetet. Most ez nagy veszélyben van, mert a sok tűz olyan nagy kárt csinált, hogy a természet csak hosszabb idő után fogja visszanyerni az életkedvét.

A tűz meg a füst nagy ökológiai akadályokat idéz elő, nemcsak a Gázai övezeti településekre hatnak, hanem a bioszférára is. A napokban már nemcsak a helyi karokról beszélnek, amelyek nagyon komolyak, hanem a hosszútávú karokról is. Nemcsak a hely szinten ahol a tűz keletkezett, hanem messzi területeken is. A tudósok már bebizonyították, hogy ha a Fülöp-szigeten egy lepke felszáll, a levegőben kis idő múlva pár ezer kilométerre is érezhető a hatása. Ha Dél-Amerikában az Amazonas környéki erdőket nagy mennyiségben kivágják, nemcsak az erdő, hanem a szomszédos szárazföldi területek, például Észak-Amerika vagy Európa nagy klímaváltozásoknak van kitéve.

Hogy kötődik ehhez Tu Bisvát? Főleg úgy, hogy mivel ez a Fák ünnepe nagy fontosságú mindenütt fákat ültetni, főleg ott, ahol terrorcselekmények miatt elégték. Fontos megújítani a természetet, hogy visszanyerje a szépségét. A cionista mozgalom egyik fontos határozata volt, beültetni fákkal az ország minden részét és megvédeni a természetet vandalizmustól. Azért a Tu Bisvátnak didaktikus jellege is van. Iskolás gyerekek kimennek a természetbe, fákat ültetnek megvédik a természetet. Reméljük, hogy a közeli tél esős lesz és ez az áldás is segíteni fog a sérült természet rehabilitációjában.

Tu Bisvátkor szokás olyan ételeket meg süteményeket készíteni, amelyek az itteni természetesből készülnek, mivel a mai világban a globalizáció egyik jellege az, hogy majdnem mindent lehet kapni mindenütt, illetve a országok között lehetővé válik, hogy az asztalunkra olyan termékek kerüljenek, amelyek messziről származnak. Aki figyel az ünnep jellegére, próbáljon a izraeli termékeket fogyasztani.

Tu Bisváti rolád

Hozzávalók: 25 dkg kimagozott datolya, 10 dkg mazsola, 10 dkg dió darabolva, 10 dkg mandula nagy darabokra törve, 10 dkg darált mandula, 3-4 evőkanál tahini vagy olvasztott vaj, 10 dkg apróra vágott aszalt sárgabarack vagy cseresznye, pár darab aszalt banán vagy alma darabokra vágva, 1 kávéskanál vanília kivonat.

Elkészítés: Az összes hozzávalót összekeverjük. Ízlés szerint lehet cserélni pl. egyikből többet és a másiból kevesebbet tenni bele. Fontos, hogy az anyaggal könnyen lehessen dolgozni és rúd formálni. Ezt alufóliában vagy zsírpapírba csomagoljuk és pár órára a hűtőbe tesszük. Utána a darált mandulába forgatjuk és szeletekre vágjuk. A darált mandulát helyett használhatunk kókusz és a rúd helyett lehet gombócokat formázni. ◀

Pozsonyi zsidó mesék

Nem messze a Zsidó utcától születtem, és sok gyerekkori élményem ezzel az utcával és környékével kapcsolatos. A sors iróniája, hogy első munkahelyemen a Halpiac téri neológ zsinagóga lerombolásának fénykép-dokumentálása volt a feladat. Az arra járó szemlélődők voltak a társaim, akik közül sokan velem együtt sírtak.

Amiként eltűnt a Zsidó utca, szétszóródtak utolsó lakói, velük együtt eltűnt a hagyományos zsidó kultúra nagy szelete is. Ennek a hagyománynak voltak részei a mesék. A zsidó mesék több ezer év tapasztalatát rögzítik, alapeszméjük a hit, az együvé tartozás, az igazságosság, a kitartás és a műveltség eszméje. Szerény könyvecskénk ezekből a mesékből kínál ízelítőt.

Információ Viera Kamenická könyvéről: www.pozsonyikifli.sk ◀

Programjaink 2019-ben

Holokauszt emléknap - TuBiSvat	2019. január 27., vasárnap
Purim	2019. március 20., szerda
Széder este	2019. április 19., péntek
Komáromi Napok	2019. május 1., szerda
Mártírnap	2019. június 16., vasárnap
Zsidó Kultúra Európai Napja	2019. szept. 1., vasárnap
Erev Rosh Hasanah	2019. szept. 29., vasárnap
Rosh Hasanah I. napja	2019. szeptember 30., hétfő
Kol Nidré	2019. október 8., kedd
Jom Kippur	2019. október 9., szerda
Szukkot	2019. október 20. vasárnap
Chanuka	2019. december 22. vasárnap

Návštevníci v Menháze

Rozhovor s Alenou Procházkovou

Som Mgr. Alena Procházková – stredoškolská učiteľka na SOŠOaS v Komárne, na Budovateľskej ulici 32, kde vyučujem slovenský jazyk a literatúru. Na našej škole venujeme veľkú pozornosť všetkým aktuálnym udalostiam a pamätným dňom v rámci jednotlivých predmetov na vyučovacích hodinách, exkurziami, ale aj pravidelným vysielaním v školskom rozhlase a na stránkach školského časopisu Echo.

Návštevu židovskej synagógy som zorganizovala v rámci predmetu etická výchova, téma – Hodnota človeka a v súvislosti so septembrovým pamätným dňom holokaustu pre žiakov prvého a druhého ročníka. Práve táto téma je bohatá zastúpená takmer vo všetkých všeobecnovzdelávacích predmetoch, no predovšetkým v dejepise, občianskej náuke, etickej výchove, ale napríklad aj v slovenskom jazyku a literatúre.

Ako prebieha výučba o histórii židovskej komunity v Komárne, na vašej škole?

História židovskej komunity je súčasťou plánov predmetov dejepis a občianska náuka, kde sa priamo na hodinách venujeme objasneniu témy, ale zároveň sa snažíme vyučovať aj názorne. Pre žiakov bola zorganizovaná napríklad exkurzia do Múzea holokaustu v Seredi, kde žiaci videli aj novootvorenú časť expozície. Na vlastné oči videli vagón, dokonca počúvali aj čítanie z listov táborovej korešpondencie.

V predmete, ktorý vyučujem, sa danej téme podrobne venujeme. Napríklad v časti Literatúra po roku 1945, kde v rámci odporúčaného čítania pracujeme s dielami týkajúcimi sa tejto problematiky, vysvetľujeme a názorne poukazujeme na Holokaust/ napr. R. Jašík: Námestie svätej Alžbety,.../.

Zaoberáte sa so žiakmi témou holokaustu?

Áno, tematikou holokaustu sa zaoberáme v jednotlivých predmetoch. Veľkú pozornosť jej venujeme aj v rozhlasovom vysielaní, kde si každoročne pripomínáme tento pamätný deň, ale aj mnohými mimoškolskými aktivitami, besedami a exkurziami.

Ako prijali študenti netradičnú hodinu v Menháze?

Na takejto hodine sme v synagóge so žiakmi našej školy neboli po prvýkrát, máme dobré skúsenosti s ochotou a výkladom pána Paszternáka k téme Holokaust a história židovskej komunity, ho-

dina bola zaujímavá, plná nových informácií pre žiakov. Myslím si, že sa netradičná hodina žiakom páčila, dozvedeli sa nové informácie, dokonca svoj záujem prejavili aj kladením otázok.

Stretávate sa s náznakmi antisemitizmu a xenofóbie počas vyučovania?

Počas mojej praxe som sa, našťastie, len veľmi zriedka stretla s antisemitizmom a xenofóbiou. S našimi žiakmi sa na jednotlivých hodinách, organizovaných prednáškach na túto tému často rozprávame, vysvetľujeme, poukazujeme na ich zhubný vplyv, aby sa nikdy nezopakovali.

Aké sú vaše plány pre budúcnosť?

Tému si každoročne pripomíname, stala sa súčasťou vyučovacieho procesu na našej škole. Keď nám to naplánovaný program akcií dovoľí, opätovne radi zavítame na netradičnú hodinu do Menháze v Komárne, Múzea holokaustu v Seredi, som presvedčená, že rozšíri obzor našich žiakov o téme, na ktorú sa nikdy nesmie zabudnúť. ◀

PT

Konferencia v obci Kocs

Pedagóg z maďarskej obce Mocsá, autor kníh *Prázdne miesta a Po stopách niekdajšej židovskej komunity József Szűcs, zorganizoval konferenciu o zmiznutom židovstve Komáromsko-ostrihomskej župy, ktorá sa konala dňa 28. septembra 2018 v Kultúrnom dome v Kocsi.*

Na úvod privítal prítomných starosta obce László Simon, po jeho slovách nasledoval prednes herečky Eszter Petrozsényi. Historik László Gyúsi ml. poskytol prítomným krátky prehľad o židovských obciach župy. Prednáška Inštitútu pre výskum menšín MAV Viktória Bányai hovorila o slobodnom usádzaní sa Židov po roku 1840 a o spoločenskom a hospodárskom vplyve

tohto procesu. Nasledovala prednáška dr. Viktora Csapodyho z Inštitútu pre výskum správania Semmelweisovej univerzity pod názvom *Pochody od Boru po Zundorf*. Historička Emese Számadó nazvala svoj príspevok *Osudy v holokauste, Komárom*. Učiteľ dejepisu Ferenc Mátraházi hovoril o osude Židov na území župy po 2. svetovej vojne.

Hlavný organizátor konferencie József Szűcs oboznámil prítomných o výsledkoch svojich výskumov v oblasti života židovských komunit v obciach Mocsá a Kocs.

Po chutnom obede nasledoval workshop pre tých, ktorí sa zúčastnia výskumu osudu židovských obyvateľov bývalého okresu Gesztes. ◀

PZS

Pamätný deň holokaustu na Gymnáziu Hansa Selyeho

ZSUZSANNA
KRÁLIK

Na Slovensku si Deň obetí holokaustu a rasového násilia pripomíname dňa 9. septembra. Od roku 2003 si tento deň pripomínajú vo všetkých základných a stredných školách.

Dňa 13. septembra sa žiaci 2. ročníka zhromaždili pred budovou gymnázia, aby si spoločne pripomenuli obeť tohto obdobia. Na našej škole sa už tradične – viackrát ročne – pokúšame prostredníctvom prístupu vedenia a pedagógov školy, ako aj svedectvami významných pozvaných hostí, vstúpiť našim žiakom odkaz, že výkričníky histórie varujú dodnes. Cieľom tohtoročného programu bolo okrem spomienky aj pochopenie minulosti, vzbudenie empatie a spoznanie toho, že holokaust bol obrovskou stratou pre celé ľudstvo. Práve preto je nutné zamedziť akúkoľvek genocídu, kdekoľvek vo svete. Prednáška spojená s

premietaním filmu sa konala na netradičnom mieste, v priestoroch kina Tatra. Zaujímavosťou tohtoročného podujatia bolo, že okrem našich gymnazistov sa na ňom zúčastnili aj žiaci slovenského gymnázia a strednej priemyselnej školy.

Pred premietaním filmu si žiaci vypočuli krátku prednášku a potom si pozreli šesťdesiatminútový dokumentárny film Susanne a Pétera Scheinerovcov o oživení židovského života v Komárne a o otázkach s týmto procesom spojených. Pred vojnu žilo v Komárne 2743 Židov, holokaust prežilo len 248 osôb. Náboženská obec má v súčasnosti 58 registrovaných členov. Dokázalo sa Komárno vysporiadať s touto stratou? Existuje v Komárne antisemitizmus? Ako vidí procesy posledných 20 rokov Komárňan žijúci v zahraničí,

ktorý do svojho rodného mesta zavíta len zriedkavo? Okrem života samotnej komunity hovorí film aj o spolužití Židov a nežidov v Komárne, resp. o rekonštrukcii ich centra, Útulku, ktorú sa podarilo uskutočniť vďaka sponzorským darom a finančnej podpore mesta. Film hovorí o tom, že židovská obec si našla svoje miesto v živote mesta, ale hovorí aj o obavách a strachu. V druhej časti programu pozdravil žiakov primátor mesta László Stubendek a režisér filmu Péter Scheiner, rodák z Komárna žijúci vo Švajčiarsku. Dôstojným ukončením pamätného dňa bola krátka, avšak o to obsažnejšie prednáška výskumníka holokaustu dr. Tamása Nováka.

Úprimným konštatovaním historických ponaučení môžeme dosiahnuť, aby sme správnymi vzdelávacími programami, výchovou k úcte k sebe samým i ostatným okolo nás pripravili budúce generácie na budovanie ľudskejšieho sveta. ◀

Pri príležitosti narodenín hlavného rabína Alfréda Schőnera – list z Komárna

List od dr. Alfréda Schőnera, riaditeľa Pedagogického ústavu Midreset Jerusalaím, Pedagogického odboru Židovskej univerzity, ktorý uchováваме v archíve Židovskej náboženskej obce v Komárne, bol napísaný 1. októbra 1996.

Hlavný rabín adresoval svoje riadky do Komárna, mestečka v zahraničí, po prečítaní štvrtého čísla nášho Spravodajcu, ktoré objavil v Komunitnom dome Bálint – dnes už vydávame 263. číslo tohto periodika.

„Potešilo by ma, keby naši poslucháči získali prostredníctvom vašich článkov prehľad o živote maďarských Židov na Slovensku. Veľmi dúfam, že tento list bude začiatkom plodnej spolupráce,“ – končil svoje riadky pisateľ listu.

Po dvadsiatich dvoch rokoch môžeme konštatovať, že sa tak stalo. Návštevy pána hlavného rabína v Komárne, na stretnutiach mládeže, pri príležitosti Dňa martýrov či sviatkov, stretnutia s uchádzačmi o štúdium na Židovskej univerzite v Komárne, rad náboženských, kultúrnych a vzdelávacích aktivít uskutočne-

ných s pomocou pána rektora dokazuje, že jediný list môže byť skutočne začiatkom novej éry.

O desať rokov neskôr, pri príležitosti desaťročného jubilea našich novín, oslávenec napísal: „Naše emocionálne a priateľské vzťahy majú desaťročnú tradíciu. Viackrát som osobne navštívil Komárno a pri jednej takejto príležitosti našu návštevu zvýraznila návšteva významného predstaviteľa amerického konzervatívneho hnutia, rabína Arnolda Turetského a jeho manželky. Turetsky, medzinárodné uznávaný vedec a vynikajúci pedagóg – ktorý už, žiaľ, nie je medzi nami – strávil v meste Šabat. Čítal z Tóry, vyučoval, rozprával sa s ľuďmi. Priniesol nám odkaz a lásku amerických komunit.“

Našu spoluprácu vždy charakterizovala a dodnes charakterizuje jeho pozornosť a starostlivosť voči našej komunite. Novodobá história našej náboženskej obce by bola určite iná, ak by sa list, z ktorého sme v úvode citovali, nebol zrodil. Keď sme vlni v rámci Komárňanských dní preberali Cenu primátora mesta, obaja

sme si uvedomovali, že bez podpory pána hlavného rabína Alfréda Schőnera, bez jeho pozornosti, s ktorou si vypočul každú našu prosbu, by bolo bývalo organizovanie komunitného života oveľa ťažšie.

V mene komárňanskej kehily želáme pánovi hlavnému rabínovi veľa šťastia a zdravia! Dvere Útulku sú pre neho, pre jeho rodinu i komunitu vždy otvorené dokoľan. Bis 120!

V Komárne 20. mája 2018 ◀

András a Tamás Paszternákoví
redaktori Spravodajcu
(uverejnený vo sviatočnom
mimoriadnom vydaní periodika
Hegedűs Hírmondó v októbri 2018)

Komunitná mozaika

– fotografie z minulosti nášho obce –

► November 2008 – regionálny výlet do Budapešti. Najprv sme navštívili Židovské múzeum, kde nám poskytli odborný výklad, potom sme sa oboznámili so synagógou a so záhradou – spomienkovým parkom. Vypočuli sme si mnoho užitočných informácií. Náš doobedňajší program sme ukončili pri pamätnom strome, umiestnenom vedľa Synagógy hrdinov. Foto: Ferenc Piczek.

Žiadame Vašu podporu

Vážení čitatelia! Prosíme Vás, aby ste podľa Vašich možností podporovali programy ŽNO v Komárne, ako aj vydávanie Spravodaja, údržbu budov a obnovu cintorína.

Poukázanie peňazí z územia SR:

26384962/0900 – Slovenská sporiteľňa vagy
10103804/5200 – OTP Slovakia

Poukázanie peňazí zo zahraničia:

Adresa: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovakia
IBAN: SK0609000000000026384962 SWIFT: GIBASKBX
Adresa banky: Slovenská sporiteľňa, Palatínova 33, 94501 Komárno
alebo
IBAN: SK5252000000000010103804 SWIFT: OTPSVK BX
Adresa banky: OTP Slovakia, Záhradnícka 10, 94501 Komárno

Nástenka krátke správy

ŽNO v Komárne, vydávanie Spravodajcu a klub Šalom podporili: István Bakonyi (Budapešť), György Himmler (Štúrovo), Dezső Jakobovits (Győr), Katolischer Akademiker/ innenverband der Erzdiözese Wien a anonymní darovia. Ďakujeme!

Kancelária ŽNO v Komárne bude v dňoch 27. a 28. decembra zatvorená. Od 2. januára opäť každého srdečne očakávame!

Našu náboženskú obec na ustanovujúcom zasadnutí mestského zastupiteľstva v Komárne zastupoval predseda Anton Pasternák.

Holandský židovský humanitný fond JHF podporil našu náboženskú obec aj pre rok 2019. Ďakujeme!

Plán podujatí 2019

Pamätný deň holokaustu OSN - TuBiŠvat
nedela 27. januára 2019

Purim – streda 20. marca 2019

Séderový večer – piatok 19. apríla 2019

Komárňanské dni – streda 1. mája 2019

Deň martýrov – nedela 16. júna 2019

Európsky deň židovskej kultúry
nedela 1. septembra 2019

Erev Roš Hašanah
nedela 29. septembra 2019

1. deň Roš Hašanah
pondelok 30. septembra 2019

Kol Nidré – utorok 8. októbra 2019

Jom Kipur – streda 9. októbra 2019

Sukot – nedela 20. októbra 2019

Chanuka – nedela 22. decembra 2019

Spravodaj – mesačník ŽNO v Komárne, **založené** v roku 5756. (1996), **šéfredaktor**: Tamás Paszternák (tamas.paszternak@menhaz.sk), András Paszternák (andras.paszternak@menhaz.sk), **spolupracovníci**: Judit Haas, Mgr. Ferenc Piczek, **grafická úprava**: Richard Saláth, **jazyková korektúra**: Magda Vadász (Budapešť), Zsuzsanna Paszternákné Kertész (Komárno), Katarína Potoková (Nitra), tlač: Nec-arte Kft., Komárno, **adresa ŽNO**: Židovská náboženská obec, Eötvösa 15, 945 01 Komárno, Slovakia, tel.: 00421/35/7731-224, e-mail: kile@menhaz.sk, tel./fax: 00421/35/7725-355. **Regisračné číslo**: EV 3424/09. **ISSN** 1337-091x. **IČO**: 34073400. Periodikum je nepredajné.

Chanuka v Komárne

► Chanuku v židovskom roku 5779 oslavovali spoločne členovia komárňanskej komunity i sympatizanti našej viery. Koncert formácie PIANISSIMO! DUO, ktorú tvoria Béla Szakcsi Lakatos a Péter Müller Sziámi, priniesol obecnstvu veselú a zároveň dojímavú chvíľu.

Sála Zoltána Wallensteina praskala vo švíkoch

Popoludnie siedmeho dňa sviatku návštevníci obsadili všetky miesta v sále kultúry Útulku. Chanuku v židovskom roku 5779 oslavovali spoločne členovia komárňanskej komunity i sympatizanti našej viery. Mnohí prišli z iných miest regiónu od Bratislavy po Tatabányu.

Prítomných pozdravil koordinátor Tamás Paszternák, medzi inými Bélu Keszegha, novozvoleného primátora mesta a členov mestského zastupiteľstva.

Koncert formácie PIANISSIMO! DUO, ktorú tvoria Béla Szakcsi Lakatos a Péter Müller Sziámi, priniesol obecnstvu veselú a zároveň dojímavú chvíľu. Melódie komárňanskeho rodáka Rezső Seressa a ďalších autorov poslucháčov doslova očarili. Detských návštevníkov počas koncertu zabávali Barbara Paszternák-Szendy a András Paszternák, ktorí pre najmenších pripravili rôzne aktivity, chanukovú hru dreidel a hlavolamy. Osobitné poďakovanie za pomoc pri organizovaní koncertu patrí Andrei Deákovej.

Ôsmu sviečku zapálil rabin Zoltán Radnóti z mestskej časti Lágymányos v Budapešti, a predseda našej náboženskej obce Anton Pasternák, oslavujúci 70. narodeniny. Pred zapálením chanukových sviečok si návštevníci vypočuli výklad o sviatku a našich tradíciách. Prítomných čakala hostina pozostávajúca z kôšer sendvičov, tradičných šišiek a narodeninovej torty.

Vďaka patrí všetkým, ktorí sa zúčastnili na príprave a realizácii programu. Podujatie sa uskutočnilo s finančnou podporou Fondu kultúry národnostných menšín, Nadácie Gábora Bethlena a mesta Komárno. ◀

Myšlienky redaktora

Pri príležitosti 70. narodenín Antona Pasternáka, predsedu Židovskej náboženskej obce v Komárne:

ANDRÁS PASZTERNÁK

„Jeden z mojich známych nedávno zdieľal na facebooku fotografiu z osláv 70. narodenín svojho otca. Zdá sa nám neuveriteľné, že aj náš ocko sa o pár dní doživa tohto životného jubilea! Kedy mal päťdesiatku či šesťdesiatku? Prehrávam sa v spomienkach na predchádzajúce životné jubileá.

Zrazu sa vynára množstvo spomienok, dôležitých chvíľ. Historky z Tolnaiho ulice, ktorú už nikdy nevidíme, z prázdnin strávených v Budapešti, spomienky na starého otca. Mohol by som oprášiť príbehy zo školských liet, jeho roky strávené na GYMNÁZIUM alebo na vysokej škole v Liberci.

Mohla by ma premôcť nostalgia za závozom spracúvajúcim lan a konope v Tóni, za typickou vôňou drvených rastlín, za „priemkovým“ pracovným odevom, či za horami postelnej bielizne a džínsov. K látkam, z ktorých v Bolere nastrihali desaťtisíce kusov postelnej bielizne.

A keď už hovoríme o Útulku, nemožno nám nespomenúť tých takmer tridsať rokov strávených organizovaním života náboženskej obce. Množstvom uskutočnených projektov, kultúrnych a náboženských podujatí.

Dnes sme sa tu zišli, aby sme Ťa pozdravili pri príležitosti Tvojich 70. narodenín. V kruhu rodiny a priateľov ti želáme: bis 120! Nech plynú roky tvojho zaslúženého dôchodku v zdraví, spestrené množstvom komunitných a kultúrnych podujatí a vo veľkej láske s mamkou!“ ◀